

Методика формування сучасної англомовної лінгвокультурної компетентності учнів основної школи

Кротік Катерина Володимирівна¹

Державний заклад «Південноукраїнський педагогічний університет

імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна

E-mail: krotikkatya@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-3446-0246>

Актуальність теми полягає в модернізації формування сучасної англомовної лінгвокультурної компетентності учнів основної школи щодо здатності і готовності особистості до міжкультурного спілкування. Мета статті – розглянути та описати модель методики формування сучасної актуальної англомовної лінгвокультурної компетентності учнів основної школи з урахуванням основних вимог концепції НУШ та згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти. На основі теоретико-методологічного аналізу літератури з проблеми дослідження, узагальнено сучасні методичні підходи до формування англомовної лінгвокультурної компетентності учнів основної школи. Розроблено модель формування сучасної актуальної англомовної лінгвокультурної компетентності учнів основної школи з урахуванням основних вимог концепції НУШ та згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти. У моделі враховуються такі провідні базові компоненти, як: сучасні педагогічні, психологічні та методичні принципи організації освітньо-виховного процесу на основах постулатів педагогіки партнерства, дитиноцентризму, позитивної, вікової та когнітивної психології; субкомпетентнісного та діяльнісно-компетентнісного підходів. Представлена методика формування сучасної англомовної лінгвокультурної компетентності учнів основної школи є засобом для своєчасного розв'язання суперечності між стрімким техніко-технологічним розвитком особистості в онтогенезі та поступовим занепадом її лінгвокультурної, зокрема англомовної, компетентності. Запропоновані сучасні та трендові теми для ознайомлення суб'єктів навчання англійської мови. Представлено зразок «Робочого зошита» (Workbook).

Ключові слова: англомовна лінгвокультурна компетентність, дитиноцентризм, провідна репрезентативна система, Workbook, ментальна карта.

Вступ. Актуальність теми полягає в модернізації формування сучасної англомовної лінгвокультурної компетентності учнів основної школи щодо здатності і готовності особистості до міжкультурного спілкування. Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми, дозволяє виділити аспекти невирішених раніше аспектів загальної проблеми, яким присвячується означена стаття.

Проблему формування англомовної лінгвокультурної компетентності учнів основної школи вивчали українські і зарубіжні науковці (Н. Ф. Бориско, Н. Д. Гальскова, І. А. Зимня, Л. Г. Кожедуб, Ю. В. Кузьменко, С. Ю. Ніколаєва, М. Л. Писанко, Л. П. Рудакова, В. В. Сафонова, О. Б. Тарнопольський, Г. С. Тер-Мінасова, С. І. Шукліна, І. Бронетко, М. Дука, А. Олянич, О. Романюк, Н. Теличко, А. Хуторської та ін.). Проаналізувавши роботи вчених, дійшли висновку, що поняття «лінгвокультурна компетентність» є новим терміном, який трансформувався із терміна «соціокультурна компетенція/ компетентність» як здатність і готовність особистості до міжкультурного спілкування. Дослідження зазначених учених не вичерпали весь потенціал засобів вдосконалення відповідного освітньо-виховного процесу. Поза увагою дослідників залишилася, з одного боку, проблема розвитку лінгвокультурної компетентності школярів засобами навчання англійської мови; з іншого – недооцінювання методистами значущості формально динамічних індивідуальних та вікових особливостей особистості дитини, основних типів сприйняття нею інформації, тобто репрезентативної системи, зумовлюючих ефективність навчання та вікових провідних потреб.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження – створити модель своєчасного розв'язання суперечності між стрімким техніко-технологічним розвитком особистості в онтогенезі та поступовим занепадом її лінгвокультурної, зокрема англомовної компетентності з урахуванням основних вимог концепції НУШ та згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти

¹ аспірант кафедри західних і східних мов та методики їх навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

(Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. [Електронний ресурс]).

Матеріали та методи дослідження. На основі теоретико-методологічного аналізу літератури з проблеми дослідження, узагальнено сучасні методичні підходи до формування англomовної лінгвокультурної компетентності учнів основної школи. Розроблено модель формування сучасної актуальної англomовної лінгвокультурної компетентності учнів основної школи, в якій враховуються такі провідні базові компоненти, як: сучасні педагогічні, психологічні та методичні принципи організації освітньо-виховного процесу на основах постулатів педагогіки партнерства, дитиноцентризму, позитивної, вікової та когнітивної психології; субкомпетентнісного та діяльнісно-компетентнісного підходів.

Результати дослідження. Методика формування сучасної англomовної лінгвокультурної компетентності (Рис.1.) учнів основної школи є поєднанням таких складників, як: спосіб організації практичної та теоретичної діяльності учасників навчання та компетенізації освіти, як основної вимоги Концепції НУШ згідно Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. [Електронний ресурс]).

Модель формування сучасної англomовної лінгвокультурної компетентності

Базові компоненти НУШ

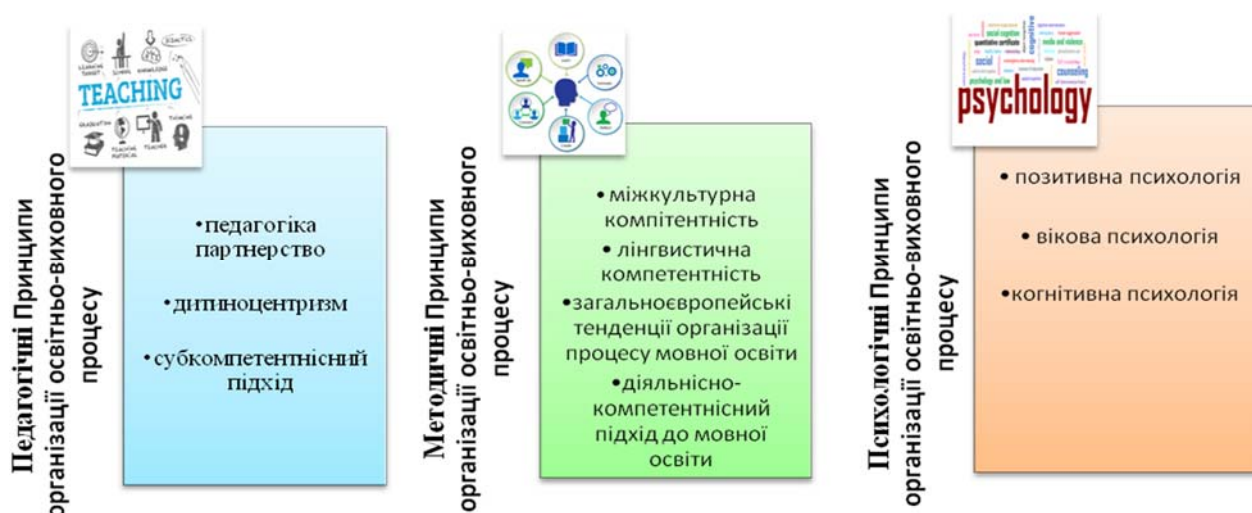

Рис. 1. Модель формування сучасної англomовної лінгвокультурної компетентності

Відповідно до моделі формування сучасної англomовної лінгвокультурної компетентності доцільно сконцентруватися на таких постулатах, як **педагогіка партнерства**, **позитивна психологія**, філософія **дитиноцентризму** та субкомпетентнісний підхід при навчанні. Вибір цих складників зумовлений вимогами сучасної концепції НУШ та Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. [Електронний ресурс]).

«Педагогіка партнерства або співробітництва, ґрунтується на принципах гуманізму, діалогічної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу (учень – школа – громада – родина), творчого підходу до розвитку кожної особистості, взаєморозуміння, підтримки, усвідомленої особистої відповідальності за результати, розподіленого лідерства» (Бех, 2000: 331), (Булах, 2016: 360), (Вишневський, 2006: 326).

«Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки, головна мета якої – створення школи, в якій приємно навчатись і яка дає учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті. Учителю – це людина, на якій тримається реформа. Без неї (чи нього) будь-які зміни будуть неможливими, тому один з головних принципів НУШ – умотивований учитель» (Концепція НУШ. [Електронний ресурс]).

«Важлива функція викладача – підтримати учня в його діяльності: сприяти його успішному просуванню в потоці навчальної інформації, полегшити вирішення проблем, що виникають, допомогти

освоїти великі обсяги різноманітної інформації, усвідомити свої здібності, свої особистісні якості, забезпечити підтримку потреби учня в саморозвитку, в самовдосконаленні. У світовому освітньому співтоваристві у зв'язку з цим використовується новий термін, що підкреслює значення цієї функції викладачів – **facilitator – фасілітатор** (той, хто сприяє, полегшує, допомагає вчитися)» (Концепція НУШ. [Електронний ресурс]).

Центром освітньо-виховного процесу завжди є учень. Основним в освітньому процесі є орієнтація на потреби учня, **дитиноцентризм** (Квас, 2011: 300), (Кремень, 2009). Ідеєю дитиноцентризму пройнявся видатний педагог В. О. Сухомлинський. Фундаментом його праці була трьохвекторна спрямованість: педагог – дитина – середовище (Ушинський, 1954: 517). В сучасній педагогіці питанням дитиноцентризму досліджують такі науковці, як І. Д. Бех, О. В. Квас, В. Г. Кремень, В. В. Сидоренко та інші.

Особистісно-зорієнтована модель освіти, що заснована на ідеях дитиноцентризму, передбачає максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів, забезпечення морально-психологічного комфорту, відмови від орієнтації освітнього процесу на середнього школяра.

Для забезпечення морально-психологічного комфорту при формуванні сучасної англійської мовної лінгвокультурної компетентності учнів основної школи та враховуючи значимість формально динамічних індивідуальних та вікових ознак особистості дитини за відповідною репрезентативною системою виділено такі типи дітей: візуали, аудіали, кінестетики і дігітали. Емпіричні результати дослідження будуть враховані під час розробки методики як в індивідуальних, так і в групових видах роботи. Стосовно роботи в групах враховано таку вікову особливість учнів основної школи, як провідну потребу в спілкуванні з однолітками (Булах, 2016: 360), (Виготський, 2003). За розробленою методикою учні працюватимуть у мікро-групах по три-чотири учня різного типу за відповідною репрезентативною системою та специфічним функціонально-рольовим змістовним складником. Відзначимо, що не називаємо учнів за їх типом провідного каналу сприйняття інформації, а за номерами: перший учень – візуал, другий учень – дігітал та третій – аудіал тощо.

Рис.2. «Робочий зошит» для 9го класу.

Розроблена методика передбачає наявність «Робочого зошита» («Workbook») (Рис.2.). «Робочий зошит» складається із трьох частин: «Уведення» в тему уроку («Introduction»), «Основної частини» («Main part») та завдання-рефлексії у вигляді «Ментальної карти» («Mental map»).

Уведення в тему уроку відбувалося відповідно до методичних рекомендацій під чітким контролем учителя – фасілітатора, який не озвучує тему, цілі та завдання заняття, а сприяє самостійній роботі учнів, їхнього критичного мислення щодо здійснення запланованого навчання.

Основна частина передбачає виконання всіх завдань без виключення під час групової та/ або парної роботи на уроці.

Завдання третьої частини виконуються учнями, які претендують на найвищий рівень оцінення.

Мікро-групи отримують зошити з інструкцією для кожної дитини. Зупинимось на особливостях інструкції для кожного з учасників експерименту.

Для аудіалів важливим є слухати вчителя або аудіо запис, або члена групи під час відтворення тексту; виписати складні за вимовою або за значенням нові іншомовні слова. Під час роботи з Introduction фасілітатор акцентує учнів на відповідній репрезентативній системі.

Для візуалів, кінестетиків та дігіталів при сприйманні нового матеріалу необхідно пропонувати такі вправи для виконання, які впливають на весь спектр тілесних відчуттів сприйняття (внутрішні та зовнішні). Наприклад, під час роботи мікро-групи із вправами першої частини важливо бачити та відчувати подану інформацію на образному й тілесному рівнях, тому рекомендуються учням такі завдання, як-от:

прочитати текст для всієї групи; розкласти за групами малюнки до тексту; пронумерувати малюнки в хронологічному порядку за змістом отриманої інформації тощо.

Під час роботи над другою частиною, «Main part», можна уявити себе головним героєм у рольових іграх/ діалогах. Створюючи «Mental map» разом із дігталом у третій частині робочого зошита, всі вищезазначені типи за сенсорним каналом відчуття активно співпрацюють, та з погляду лінгвокультурної компетенції, учні основної школи отримують знання, що відповідають їхній віковій провідній потребі, за Л. С. Виготським (Виготський, 2003). Оскільки основні респонденти – це підлітки, то їх ведучою діяльністю є міжособистісне спілкування з однолітками, тому форма навчання, що мотивує активність, повинна проходити у процесі їхньої взаємодії у спілкуванні в парах, у мікро-групах та в малих і великих групах / класах; бажані квести, змагання, уроки-конференції, уроки-колоквиуми з елементами рефлексії.

Відповідно до сучасної концепції мовної освіти, в учнів основної школи необхідно формувати кілька компетентностей (субкомпетентностей): мовленнєвих, лінгвосоціокультурної, мовних (лінгвістичних) і освітньо-стратегічної (Ніколаєва, 2013). Аналіз поняття «соціокультурна компетенція» gjlfyj в працях таких учених, як Н. Ф. Бориско, Н. Д. Гальскова, І. Ж. Зимня, Л. Г. Кожедуб, Ю. В. Кузьменко, С. Ю. Ніколаєва, М. Л. Писанко, Л. П. Рудакова, В. В. Сафонова, О. Б. Тарнопольський, Г. С. Тер-Мінасова, С. І. Шукліна, які розглядають її як один із показників готовності особистості до здійснення міжкультурної комунікації.

Зауважимо, що соціокультурна компетенція розглядається як здатність особистості набувати різноманітних культурологічних, лінгвокраїнознавчих, соціокультурних і міжкультурних знань і вмінь користуватися ними для досягнення своїх цілей в іншомовному спілкуванні. Отже, враховуючи вищезазначене для досягнення поставлених завдань та вимог Концепції НУШ, для оволодіння лінгвокультурною компетенцією учнів основної школи пропонуємо у розробленій методиці такі сучасні та трендові теми для ознайомлення суб'єктів навчання англійської мови, які б охоплювали національно-культурну специфіку мовленнєвої поведінки, і формування в них умінь користуватися елементами соціокультурного контексту, необхідними для породження та сприйняття мовлення носіями мови.

Відповідно до «Навчальних програм з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5 – 9 класи: Англійська мова, Німецька мова, Французька мова, Іспанська мова» (Програми затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804) визначено такі теми ситуативного спілкування:

- *Я, моя сім'я, мої друзі* (родинні зв'язки, розпорядок дня, зовнішність, риси характеру, обов'язки в сім'ї, сімейні традиції, автобіографія).

- *Одяг, їжа, напої* (покупки, відвідування крамниць, традиції харчування, основний асортимент товарів, ціна, гроші, розміри одягу, назви страв, приготування їжі, сервіровка столу, кухонні прилади, посуд).

- *Відпочинок і дозвілля* (захоплення, вільний час, канікули, види спорту, Олімпійські ігри, кіно і театр, спортсмени, спортивні змагання, клуби, секції).

- *Природа. Погода. Подорож* (загальні відомості про Велику Британію, Україну, види транспорту, предмети багажу, проїзні документи, визначні місця столиць).

- *Рідне місто. Село. Свята і традиції. Шкільне життя* (навчальні предмети, робочий день, урок англійської та української мов, види діяльності на уроці, улюблений предмет, позакласні заходи, типи шкіл, навчальний персонал, система оцінювання, правила поведінки).

- *Охорона здоров'я* (відвідування лікаря; симптоми захворювань, медичні заклади, медичні працівники, лікарські засоби).

- *Стиль життя* (здоровий спосіб життя, розваги, друзі по листуванню, активний відпочинок).

- *Шкільна бібліотека* (вибір книг для читання, улюблений письменник, книга, літературний герой, літературні жанри, робота з електронною бібліотекою).

- *Засоби масової інформації* (преса, рубрики, телебачення і радіо, програми, ведучі, улюблена радіо/ телепередача).

- *Музика* (музичні стилі, жанри, композитори, музиканти, виконавці, інструменти, відвідування концерту).

- *Велика Британія та Україна* (географічне положення, географічні поняття, види ландшафтів, клімат, населення).

- *Молодіжна культура* (зовнішність, захоплення, молодіжні організації, клуби, табори, течії молодіжної культури).

- *Наука і технічний прогрес* (відомі вчені, винахідники і винаходи).

- *Робота і професія* (професії, вибір професії, характеристики професій, чинники впливу на вибір професії) («Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5 – 9 класи: Англійська мова, Німецька мова, Французька мова, Іспанська мова» (Програми затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804) [Електронне видання]).

«Рівень володіння іноземною мовою на кінець дев'ятого класу має відповідати рівню A2+ згідно із «Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. [Електронний ресурс]).

Розглянемо, як приклад, структуру однієї з тем запропонованої моделі формування сучасної англійської лінгвокультурної компетентності на сучасну тему **«COVID-19 pandemic in Ukraine»**, яка розширює тематику ситуативного спілкування кількох тем: «Охорона здоров'я» та «Стиль життя».

I. «Уведення» в тему уроку («Introduction») (Рис.3.).

Уведення в тему уроку відбувається за методичними рекомендаціями та під чітким контролем вчителя – фасілітатора, який не озвучує тему, цілі та завдання заняття, а сприяє самостійній роботі учнів.

Отже, в завданні 1.1. учням пропонується подивитись на малюнки та заповнити порожні місця для їх надписів за допомогою слів та/ або словосполучень, які найкраще підходять, на їхню думку, до запропонованих малюнків.

Завдання 1.2. сприяє розвитку інтелектуальних навичок, інтуїції, критичного мислення та орієнтується на життєвий досвід учасників освітнього процесу, пропонуючи здогадатися й визначити запропоновану тему уроку, його цілі та завдання.

Активними у виконанні вправи 1.2. мають бути всі учні із основним провідним сенсорним каналом сприйняття інформації, оскільки в обговоренні кожен із учасників висловлює свої думки з приводу визначення теми, цілей та завдань уроку, адже бачення може бути як схожим, так і відрізнятись; тим самим ідеї доповнюються.

Під час виконання вправ 1.1. та 1.2. в учнів розвиваються навички говоріння (монологічне й діалогічне мовлення, якщо вступають у диспут), аудіювання (слухають співрозмовника), письма (записують слова/ словосполучення/ фрази/ короткі вислови, речення) та читання (читають те, що записали в робочих зошитах).

II. «Основна частина» («Main part») (Рис.4.).

Task 1 | Introduction:

1.1. Look at the photos and complete the captions with the correct words or word combinations.

1.2. Guess and write down the topic of the lesson according to the photos:

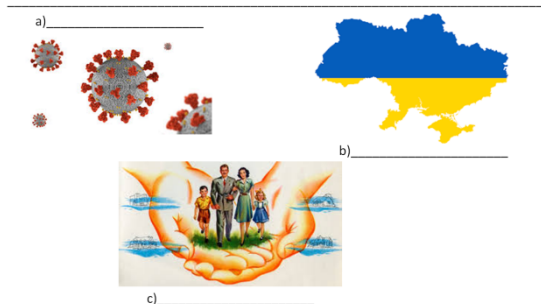

Рис.3. «Робочий зошит» для 9го класу. Вступ.

Task 2 | Main part:

2.1. Listen to the article and check your ideas for Task 1.

2.2. Read the article and match headings a – f with paragraphs 1 – 5. There's one heading you don't need.

- a) Characteristics
- b) Native country
- c) Protection
- d) Discovery
- e) Analysis
- f) Treatment

2.3. Read the article again.

Are the statements true (T) or false (F)? Correct False information.

1. ___ A newly discovered virus is called Covid-19. _____
2. ___ A lot of Coronavirus symptoms are similar to the fever. _____
3. ___ There was the first case in the Odessa Region on 3 March 2020. _____
4. ___ A set of preventive measures are usually followed in case someone gets infected. _____
5. ___ There are no recommendations to protect yourself and your family and friends from the virus. _____

Рис.4. «Робочий зошит» для 9го класу. «Основна частина».

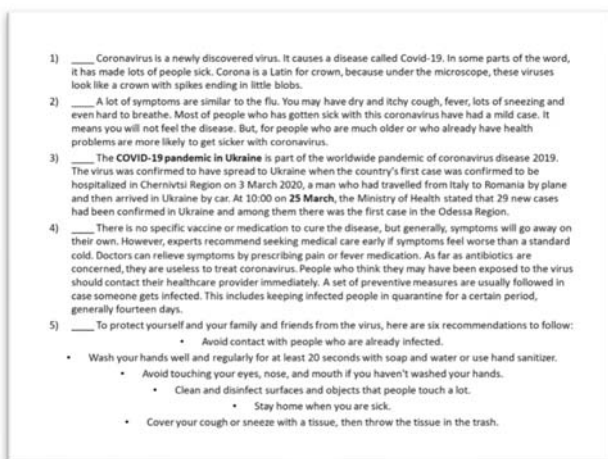

Рис.5. «Робочий зошит» для 9го класу. «Основна частина». Текст для опрацювання.

Продовжуємо урок роботою з «Main part» та розпочинаємо її вправою 2.1. (Рис.4.), в якій учням пропонується прослухати Текст для опрацювання за темою заняття (Рис.5.). Етап прослуховування реалізується або за допомогою аудіоносія (запис на CD; флешці; посилання через аудіо файли гугл диску тощо) або вчитель самостійно читає поданий текст за відсутності технічних засобів навчання (ТЗН). Під час прослуховування підлітки перевіряють свої здогадки щодо вправ 1.1. та 1.2. частини «Introduction», які вони обговорювали та заповнювали. Навички аудіювання, читання та розуміння отриманої інформації розвиваються та вдосконалюються в процесі виконання вправ «Main part». Наприклад, вправи 2.2. та 2.3. (Рис.4.) спрямовані на розвиток навичок читання, розуміння отриманої інформації та увагу, а саме:

- виконуючи вправу 2.2., діти читають статтю мовчки або (бажано) парами/мікрогрупою, тим самим додатково розвиваються навички аудіювання – слухають один одного та з'єднують абзаци із поданими підзаголовками до них. Зауважимо, що серед поданих варіантів підзаголовків є зайві, але подібні до змісту тексту, тому потрібна увага, зосередженість та парна/ групова робота для обговорення й визначення правильної відповіді;

- у вправі 2.3. учні підтверджують або спростовують усталені вирази за змістом повідомлення. Якщо інформація не відповідає дійсності, учасники освітнього процесу повинні довести це, посилаючись на статтю, та виправити письмово у відповідно виділених для цього місцях (тим самим розвиваються навички письма).

Як вже зазначалось, «рівень володіння іноземною мовою на кінець дев'ятого класу має відповідати рівню A2+ згідно із «Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. [Електронний ресурс]), тому впроваджується етап системної й послідовної роботи учнів з автентичним навчальним матеріалом, який забезпечує нормативне оволодіння спілкуванням. Зростає обсяг лексичних одиниць (ЛО), у тому числі із соціокультурним компонентом, що сприяє формуванню лінгвокультурної компетенції учасників освітнього процесу.

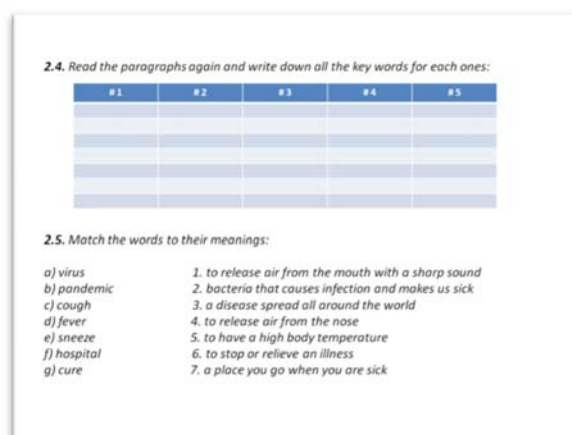

Рис.6. «Робочий зошит» для 9го класу. «Основна частина».

Практично використовується діяльнісно-компетентнісний підхід до мовної освіти (Дичківська, 2004: 234), (Пехота, 2005: 124), який є ключовим компонентом принципів організації освітньо-виховного процесу. Вправи 2.4. та 2.5. (Рис.6.) підрозділу «Основна частина» «Робочого зошита», запропоновані для реалізації вищезазначених завдань, а саме:

- 2.4. – спрямовані на систематизацію та узагальнення ЛО, набутих під час попередньої роботи із «Робочим зошитом»;
- 2.5. – семантизація нових ЛО, які зустрілись під час виконання вправ.

На етапі ознайомлення та роботи «з новими ЛО (орієнтовально-підготовчий етап формування лексичної навички, за С. Ф. Шатіловим) відбувається усвідомлення лексичної системи іноземної мови у вигляді поняття про цю систему і правил користування нею; сприйняття й осмислення нових ЛО через семантизацію. Можливими способами семантизації є: розповідь, бесіда, окремі ситуації, самостійне ознайомлення зі словом (читання або прослуховування тексту)» (Шатілов, 1977). Саме третій підрозділ «Main part» «Workbook» (Рис.7.) пропонує вправи для репродуктивних навичок використання ЛО.

Під репродуктивними навичками розуміємо навички використання ЛО в усному чи письмовому мовленні, що передбачає: виклик ЛО із довготривалої пам'яті; відтворення ЛО у зовнішньому мовленні; миттєве сполучення ЛО з іншими словами, що утворюють синтагму і фразу за правилами лексичної сполучуваності; вибір відповідного стилю (офіційний/неофіційний).

Мовленнєві лексичні навички лежать в основі всіх видів мовної діяльності. Отже, слід формувати лексичні навички аудіювання, говоріння, читання та письма. Усі рекомендації та вимоги враховано під час формування Моделі методики й «Workbook».

III. Рефлексія: «*Ментальна карта*» («Mental map») (Рис.8.).

У педагогічному енциклопедичному словнику «рефлексія (від пізньолат. Reflexio — звертання назад) трактується як: 1) міркування, самоспостереження; 2) у філософії — форма теоретичної діяльності людини, яка спрямована на осмислення власних дій та їх законів. Рефлексія в навчанні — мислєдіяльний або чуттєво-переживальний процес усвідомлення людиною своєї діяльності. Ключовими проблемами рефлексії у навчанні є два напрями: 1) онтологічний, пов'язаний зі змістом предметних знань; 2) психологічний, тобто звернений до самопізнання та пізнання своєї діяльності» (Гончаренко, 1997).

Рефлексія може бути здійснена в усній або письмовій формах. Більшість учених-психологів і педагогів-фасілітаторів відзначають, що найважливішою для розвитку особистості є *письмова рефлексія*.

Можна виділити кілька найбільш відомих форм письмової рефлексії: есе, бортовий журнал, щоденник, синквейн, портфоліо тощо. Пропонуємо такий вид Письмової рефлексії, як «*Ментальна карта*» (Найдьонова, 2016). Це важлива умова в роботі з «Ментальною картою», які повинні постійно використовуватися в роботі на уроці. Тільки тоді карти допоможуть дітям легше вчитися, а вчителів краще вчити. «Ментальна карта» стає алгоритмом міркування і доведення, вся увага спрямована не на запам'ятовування або відтворення інформації, а на зміст, роздуми, усвідомлення залежностей і зв'язків. Учні заповнюють таку карту протягом усього уроку, або можна запропонувати учням допрацювати її вдома, додавши до неї малюнки, схеми тощо.

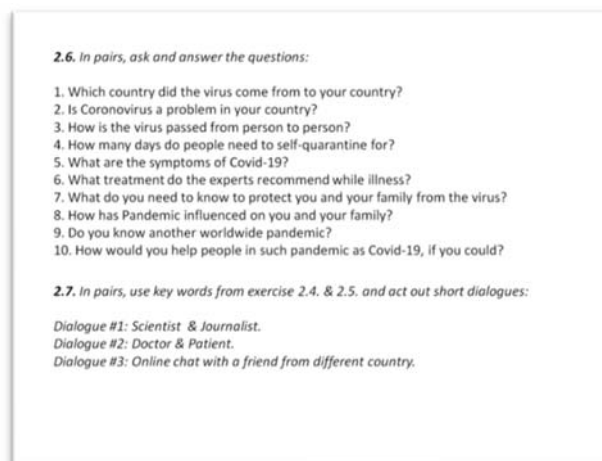

Рис.7. «Робочий зошит» для 9го класу. «Основна частина».

Рис.8. «Робочий зошит» для 9го класу. «Ментальна карта».

Висновки. Згідно з представленою моделлю формування сучасної англомовної лінгвокультурної компетентності було визначено англомовну лінгвокультурну компетентність учнів основної школи як здатність і готовність особистості до міжкультурного спілкування. Методика враховує провідні базові компоненти НУШ та Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: сучасні педагогічні, психологічні та методичні принципи організації освітньо-виховного процесу на основах постулатів педагогіки партнерства, дитиноцентризму, позитивної, вікової та когнітивної психології; субкомпетентнісного та діяльнісно-компетентнісного підходів. Представлена методика формування сучасної англомовної лінгвокультурної компетентності є спробою для своєчасного розв'язання суперечності між стрімким техніко-технологічним розвитком особистості в онтогенезі та поступовим занепадом її лінгвокультурної, зокрема англомовної, компетентності. Запропоновано сучасні та трендові теми для ознайомлення суб'єктів навчання англійської мови. Вперше розроблений «Робочий зошит» (див. Workbook (1)) для учнів та методичні рекомендації вчителям-фасілітаторам. За перспективне вважаємо емпіричну перевірку ефективності методики формування сучасної англомовної лінгвокультурної компетентності методом порівняння профілів англомовної лінгвокультурної компетентності учнів основної школи експериментального і контрольного класів.

Література

- Артемова В. Історія педагогіки України: Підручник. К.: Либідь, 2006. 424 с.
- Бех І. Особистісно-орієнтований підхід у вихованні. *Професійна освіта: педагогіка і психологія: Українсько-польський щорічник*. Ченстохова К., 2000. С. 331-350.
- Бондаревская Е. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания. Ростов-на-Дону: [б. и.], 1999. 560 с.
- Булах І. С. Психологія особистісного зростання підлітків: реалії та перспективи: монографія. Вінниця, ТОВ «Ніланд-ЛТД», 2016. 360 с.
- Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.
- Выготский Л. С. Психология развития ребёнка. М.: Эксмо, 2003. С.5-199.
- Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. [гол. ред. С. Головка]. Київ: Либідь, 1997. 373, [1] с.
- Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів від 23.11.2011 № 1392. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show>
- Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. К.: Академвидав, 2004. 234 с.
- Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. [Електронний ресурс]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96_%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%B7_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8
- Зимняя И. Педагогическая психология: [учебное пособие]. Ростов-на-Дону: Издательство «Фенікс», 1997. 480 с.
- Квас О. Дитиноцентризм у науках про виховання: історичний аспект: монографія. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2011. 300с.
- Концепція НУШ. [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
- Кремень В. Г. Про «Дитиноцентризм», або Чому освіта України потребує структурних змін. *Щоденна всеукраїнська газета «День»*. № 210 (3130). 19 листопада, 2009. С. 1–6.
- Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. [Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін.; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.
- «Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5-9 класи: Англійська мова, Німецька мова, Французька мова, Іспанська мова» (Програми затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804). [Електронне видання]. – URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf>

Найдьонова А. В. Інтелект-карти як інструмент ефективної роботи з інформацією [Електронний ресурс]. URL: <http://ru.calameo.com/read/004373434dec4e2bf2b83>

Овсієнко Л. Сутність понять «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід», «якість освіти» у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Донбасу (педагогічні науки)*. [Електронне видання]. URL: nvd.luguniv.edu.ua/archiv/№№22/13olmsop.pdf

Пехота О., Старена Л. Особистісно-орієнтоване навчання: підготовка вчителя. Миколаїв, 2005. 124 с.

Підласий І. П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. Х.: Вид. група «Основа», 2010. 360 с.

Попова О. В., Кротік К. В. Методика формування англомовної фонетичної компетентності учнів основної школи засобами ІКТ [Електронний ресурс]. // *Международная научно-практическая конференция "PRIORITY DIRECTIONS OF SCIENCE DEVELOPMENT", 25-26 ноября 2019 года Львов, Украина*. URL: <https://sci-conf.com.ua/ii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferenciya-priority-directions-of-science-development-25-26-noyabrya-2019-goda-ivov-ukraina-arhiv/>

Попова О. В., Кротік К. В. Формування англомовної фонетичної компетентності учнів основної школи з урахуванням ведучого сенсорного каналу сприйняття інформації [Електронний ресурс]. // *Международная научно-практическая конференция "SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS OF MODERN SOCIETY", 4-6 березня 2020 року Ліверпуль, Об'єднане Королівство*. URL: <https://sci-conf.com.ua/vii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-scientific-achievements-of-modern-society-4-6-marta-2020-goda-liverpul-velikobritaniya-arhiv/>

Рефлексія. [Електронний ресурс]: [новина, від 19.01.2005 р.]. сайт Видавнична група «Основа». URL: <http://osnova.com.ua/news/657-%D0%A0%D0%B5%D1%84%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F> Дата публікації: 19.01.2005. Дата перегляду : 27.07.2020.

Сидоренко В. В. Нова українська школа: концептуальні орієнтири. *Матеріали методологічного семінару з онлайн-трансляцією «Освітньо-філософські засади Нової української школи»*, 18 жовтня 2017 року, м. Київ. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/>

Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології: В 6 т. Т. 4. К.: Держ. учбово- педагогічне вид-во, 1954. 517 с.

Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе: [Учеб. пособие для фак. и ин-тов иностр. яз.] Ленинград: Просвещение. Ленингр. отд-ние, 1977.

Sydorenko V., Ponomarevskyi. A. Professional media competence development for teachers of foreign languages by means of continuing education courses: theoretical principles Association agreement from partnership to cooperation collective monograph. *Accent Graphiccs Communication Publishing, Hamilton, Ontario*. 2018. 276 p. P. 187-194.

Methods of formation of modern English-language linguistic and cultural competence of secondary school students

Krotik Kateryna²

State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

The urgency of the topic is to modernise the formation of the modern English-language linguistic and cultural competence of secondary school pupils in terms of abilities and readiness of the individual for intercultural communication. The purpose of the article is to consider and describe the model presenting the methods aimed at the developing the modern topical English linguistic and cultural competence of secondary school pupils taking into account the basic requirements of the New Ukrainian School (NUS) concept and in accordance with the European recommendations on language education. Based on the theoretical and methodological analysis of the literature on the research problem, modern methodological approaches to the formation of the English-language linguistic and cultural competence of secondary school pupils are generalised. A model presenting the formation of the modern topical English-language linguistic and cultural competence of secondary school pupils has been developed, taking into account the basic requirements of the NUS concept and in accordance with the All-European recommendations on language education. This

² Post-graduate student of the Department of Western and Oriental Languages and Methods of Their Teaching at the State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"

model takes into account the leading basic components as follows: modern pedagogical, psychological and methodological principles facilitating the organisation of the educational process based on the postulates of partnership pedagogy; child-centeredness; positive, age-related and cognitive psychology; subcompetence-, activity- and competence-based approaches. The presented method aimed at forming the modern English-language linguistic and cultural competence of secondary school pupils is an attempt to timely resolve the contradiction between the rapid technical and technological development of personality in ontogenesis and the gradual decline of his / her linguistic and cultural, in particular English-speaking, competence. Modern and relevant topics are offered to acquaint the profession-related audience with the subjects of English language teaching. A sample "Workbook" is presented.

Keywords: English-language linguistic and cultural competence, child-centeredness, leading representative system, "Workbook", mental map.

References

- Artemova, V. (2006). *Istoriia pedagogiky Ukrainy [History of pedagogy of Ukraine]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Bekh, I. (2000). Osobistisno-orientovanyi pidkhid u vykhovanni [Personality-oriented approach in education]. *Profesiyna osvita: pedagogika I psykholohiia: Ukrainsko-polskii shchorichnyk – Vocational education: pedagogy and psychology: Ukrainian-Polish Yearbook*, Kyiv: Chenstokhova [in Ukrainian].
- Bondarevskaia, E. (1999). *Pedagogika: lichnost v gumanisticheskikh teoriiakh I sistemakh vospitaniia [Pedagogy: personality in humanistic theories and educational systems]*. Rostov-na-Donu: Bondarevskaia E. [in Russian].
- Bulakh, I.S. (2016). *Psykholohiia osobystisnogo zrostannia pidlitkiv: realii ta perspektyvy [Psychology of adolescent personal growth: realities and prospects]*. Vinnytsia: TOV "Ninland-LTD" [in Ukrainian].
- Derzhavnyi standart bazovoi I povnoi zagalnoi serednoi osvity / Postanova Kabinetu Ministriv vid 23.11.2011 # 1392 [State standard of basic and complete general secondary education / Resolution of the Cabinet of Ministers of 23.11.2011 № 1392]. (n.d.) Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show> [in Ukrainian].
- Dyckivska, I.M. (2004). *Innovatsiini pedagogichni tekhnologii [Innovative pedagogical technologies]*. Kyiv: Akademydav [in Ukrainian].
- Goncharenko, S.U. (1997). *Ukrainskyi pedagogichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Kontseptsiiia NUSh [NUS concept]. (n.d.) Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> [in Ukrainian].
- Kremen, V.G. (2009). Pro "Dytynotsentryzm", abo Chomu osvita Ukrainy potrebuie strykturynykh zmin [About "Child-centeredness", or Why education in Ukraine needs structural changes]. *Shchodenna vseukrainska gazeta "Den" – Daily all-Ukrainian newspaper "Day"*, 210(3130), 1-6 [in Ukrainian].
- Kvas, O. (2011). *Dytynotsentryzm u naukakh pro vykhovannia: istorychnyi aspekt: monografiia [Child-centeredness in the sciences of education: historical aspect: monograph]*. Drohobych: Redaktsiino-vydavnychi viddil Drohobytskogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
- Naidonova, A.V. *Intelekt-karty yak instrument efektyvnoi roboty z informatsiieiu [Intelligence maps as a tool for effective work with information]*. Retrieved from <http://ru.calameo.com/read/004373434dec4e2bf2b83> [in Ukrainian].
- Navchalni program z inozemnykh mov dlia zagalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv i spetsializovanukh shkil iz poglyblenym vyvchenniam inozemnykh mov 5-9 klasy: Angliiska mova, Nimetska mova, Frantsuzka mova, Ispanska mova [Foreign language curricula for secondary schools and specialized schools with in-depth study of foreign languages Grades 5 - 9: English, German, French, Spanish]. (n.d.) Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf> [in Ukrainian].
- Nikolaieva, S.U. (2013). *Metodyka navchannya inozemnykh mov I kultur: teoriia I praktyka: pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedagogichnykh I lingvistichnykh univertsitetiv [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: a textbook for students. classical, pedagogical and linguistic universities]*. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].

Ovsienko, L. *Sutnist poniat "kompetentsiia", "kompetentnist". "kompetentnisnyi pidkhid", "yakist osvity" u svitli suchasnoi osvitnoi paradygmy [The essence of the concepts "competence", "competence", "competence approach", "quality of education" in the light of the modern educational paradigm]*. Retrieved from nvd.luguniv.edu.ua/archiv/№№22/13olmsop.pdf. [in Ukrainian].

Pekhota, O. (2005). *Osobystisno-orientovane navchannia: pidgotovka vchytelia [Personality-oriented learning: teacher training]*. Mykolaiv [in Ukrainian].

Pidlasyi, I.P. (2010). *Produktyvnyi pedagog. Nastilna knyha vchytelia [Productive teacher. Teacher's desk book]*. Kharkiv: Vyd. grupa "Osnova" [in Ukrainian].

Popova, O.V., & Krotik, K.V. (2019). *Metodyka formuvannia angломovnoi fonetychnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoly zasobamy IKT [Methods of forming English phonetic competence of secondary school students by means of ICT]*. Retrieved from <https://sci-conf.com.ua/ii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferenciya-priority-directions-of-science-development-25-26-noyabrya-2019-goda-lvov-ukraina-arhiv/> [in Ukrainian].

Popova, O.V., & Krotik, K.V. (2020). *Formuvannia angломovnoi fonetychnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoly z urakhuvanniam veguchogo sensorного kanalu spryniatia informatsii [Formation of English phonetic competence of secondary school students taking into account the leading sensory channel of information perception]*. Retrieved from <https://sci-conf.com.ua/vii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-scientific-achievements-of-modern-society-4-6-marta-2020-goda-liverpul-velikobritaniya-arhiv/> [in Ukrainian].

Sait Vydavnycha grupa "Osnova". *Refleksii (2005) [Osnova Publishing Group website. Reflection]*. <http://osnova.com.ua>. Retrieved from <http://osnova.com.ua/news/657-%D0%A0%D0%B5%D1%84%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F> [in Ukrainian].

Shatylov, C.F. (1977). *Metodyka obuchenii nemetskomu yazyku v srednei shkole [Methodology for teaching German in secondary school]*. Leningrad: Prosveshcheniie [in Russian].

Sydorenko, V. & Ponomarevskiy, A. (2018). Professional media competence development for teachers of foreign languages by means of continuing education courses: theoretical principles Association agreement from partnership by cooperation collective monograph. *Accent Graphiccs Communication Publishing*, Hamilton, Ontario. pp187-194. [in English].

Sydorenko, V.V. (2017). *Nova ukrainska shkola: kontseptualni oriientyry / materialy metodologichnogo seminaru z onlain-transliatsiieiu "Osvitno-filosofski zasady Novoi ukrainskoi shkoly" [New Ukrainian school: conceptual guidelines / materials of the methodological seminar with online broadcast "Educational and philosophical principles of the New Ukrainian school"]*. Kyiv, Retrieved from <http://lib.iitta.gov.ua/708457/>. [in Ukrainian].

Ushynskiy, K.D. (1954). *Liudyna yak predmet vykhovannia. Sproba pedagogichnoi antropologii [Man as a subject of education. An attempt at pedagogical anthropology]*. Kyiv: Derzh. Uchbovo-pedagogichne vyd-vo. [in Ukrainian].

Vygotskiy, L.S. (2003). *Psikhologiiia razvitiia rebenka [Child developmental psychology]*. Moscow: Eksmo [in Russian].

Vyshnevskiy, O. (2006). *Teoretychni osnovy suchasnoi ukrainskoi pedagogiky: Posibnyk dlia studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv [Theoretical foundations of modern Ukrainian pedagogy: A guide for students of higher educational institutions]*. Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

Zagalnoievropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Pan-European Recommendations for Language Education: Study, Teaching, Assessment]. (n.d.) Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%D0%B7%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%97%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8> [in Ukrainian].

Zymniaia, I. (1997). *Pedagogicheskaia psikhologiiia [Pedagogical psychology]*. Rostov-na-Donu: "Feniks" [in Russian].

Accepted: September 14, 2020

